

Sygnatura akt XVIII C 1187/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Poznań, dnia 18 stycznia 2019 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu XVIII Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący: SSO Magdalena Ławrynowicz

Protokolant: st. sekretarz sądowy Maria Kaczmarek

po rozpoznaniu w dniu 18 stycznia 2019 r. w Poznaniu

sprawy

z powództwa

Przedsiębiorstwa Produkcynjo – Handlowo- Usługowego (...) w K.

przeciwko

Skarbowi Państwa – Prokuratorowi Okręgowemu w Poznaniu i Prezesowi Sądu Rejonowego w Słupcy

o zapłatę

1. oddała powództwo w całości;
2. odstępuje od obciążania powódki kosztami procesu.

/-/ SS O Magdalena Ławrynowicz

Sygnatura akt **XVIII C 1187/18**

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 29 stycznia 2002 r. skierowanym przeciwko Skarbowi Państwa – Sądowi Rejonowemu w Słupcy powódka Przedsiębiorstwo Produkcynjo – Handlowo – Usługowe (...) w K. wniosła o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa – Prokuratury Okręgowej w Poznaniu na swoją rzecz 330.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu powódka wskazała, że nabyła w dniu 1 sierpnia 1998 r. pojazd od J. S., która z kolei nabyła pojazd na licytacji komorniczej i pojazd ten w dniu 7 maja 2001 r. został powódce odebrany na podstawie postanowienia Prokuratora Okręgowego w Poznaniu o zabezpieczeniu dowodu. Na skutek tego powódka poniosła szkodę, na którą składa się 220.000 zł jako wartość pojazdu i 110.000 zł jako utracone zyski za okres od dnia 7 maja 2001 r. do daty wniesienia pozwu. Jako podstawę prawną roszczenia powódka wskazała art. 417 k.c. jako czyn niedozwolony wskazując przestępstwo komornika i błąd Prokuratury. W zakresie nabycia własności pojazdu na swoją rzecz powódka powołała się na art. 169 k.c.

W odpowiedzi na pozew Skarb Państwa – Sąd Rejonowy w Słupcy zarzucił, że w stosunku do Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Słupcy nie sformułowano w pozwie żądania. /k. 53-54/

W odpowiedzi na pozew Skarb Państwa – Prokuratura Okręgowa w Poznaniu wniosła o oddalenie powództwa i nałożenie kosztów procesu na powoda. Pozwany przyznał, że prowadził śledztwo w sprawie V Ds. 61/99 przeciwko M. R. i innym podejrzanym o legalizację na podstawie dokumentów sporządzanych przez byłego komornika sądowego M. R., uzyskanych za pomocą czynów zabronionych pojazdów. Komornik sporządzał fikcyjne protokoły zajęcia ruchomości i ich zbycia w toku postępowania egzekucyjnego. W toku śledztwa ustalono, że pojazd, w związku z którym powódka zgłasza roszczenia, nie został przez nią skutecznie nabyty na podstawie umowy z J. S., albowiem nie była ona w chwili zawarcia umowy jego właścicielką. Powódka nie nabyła pojazdu na podstawie art. 169 k.c., albowiem sprzedaż pojazdu przez komornika nie miała w ogóle miejsca, a co za tym idzie pojazd nie znajdował się pod ochroną przewidzianą dla przedmiotów nabytych w toku egzekucji. Stąd decyzja Prokuratury o zwrocie pojazdu właścicielowi była prawidłowa. W kontekście przesłanek z art. 417 k.c. pozwany zarzucił, że szkoda powódki nie została wyrządzona przez funkcjonariusza państwowego (prokuratora) ani nie pozostaje w normlanym związku przyczynowym z działaniami prokuratora. /k. 56-59/

W piśmie procesowym z dnia 10 lipca 2002 r. ustosunkowując się do odpowiedzi na pozew, powołując się na art. 169 k.c. powódka wskazała, że dochowała należytej staranności przy nabyciu pojazdu i następnie Prokuratura z obrazą przepisów prawa cywilnego rozporządziła cudzym prawem i dokonała tego przy wykonywaniu powierzonych jej czynności. Co do odpowiedzialności pozwanego Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Słupcy powódka wskazała, że wynika ona z nadzoru Skarbu Państwa nad działalnością komornika. /k 65-66/

Na rozprawie w dniu 26 czerwca 2002 r. powódka podniosła, że działanie Prokuratury polegające na wydaniu pojazdu innej osobie było bezprawne, gdyż prokurator nie miał prawa ustalać kto jest właścicielem pojazdu i taką decyzję przy pojeździe o tak znacznej wartości mógł podjąć jedynie sąd./k. 60-61/

Na rozprawie w dniu 6 czerwca 2002 r. pełnomocnik powódki sprecyzował żądanie pozwu domagając się zasądzenia kwoty 330.000 zł z odsetkami in solidum również od Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Słupcy. /k. 77-78/

W piśmie procesowym z dnia 21 października 2002 r. pozwany Skarb Państwa – Sąd Rejonowy w Słupcy wniósł o oddalenie powództwa i obciążenie powódki kosztami procesu zarzucając, że powódka nie wskazała jakie to czynności nadzorcze powinien podjąć sąd aby nie dopuścić do szkody. /k. 92/

Postanowieniem z dnia 6 listopada 2002 r. Sąd zawiesił postępowanie w sprawie na podstawie art. 177 § 1 pkt 4 k.p.c. /k. 94/

Postanowieniem z dnia 14 kwietnia 2011 r. Sąd podjął zawieszono postępowanie w sprawie. /k. 211/

Postanowieniem z dnia 12 lipca 2011 r. Sąd zawiesił postępowanie w sprawie na podstawie art. 174 § 1 pkt 2 k.p.c. /k. 246/

Postanowieniem z dnia 9 listopada 2016 r. sąd rejestrowy ustanowił dla powódki kuratora w osobie radcy prawnego K. M../k. 312/

Postanowieniem z dnia 3 lipca 2018 r. sąd rejestrowy zmienił postanowienie z dnia 9 listopada 2016 r. w ten sposób, że dodatkowo, do czasu powołania organu albo ustanowienia likwidatora upoważnił kuratora do reprezentowania powódki oraz prowadzenia jej spraw w granicach określonych w zaświadczeniu, w tym do występowania w postępowaniu prowadzonym przez Sąd Okręgowy w Poznaniu pod sygnaturą XVIII C 501/15/MŁ – obecnie XVIII C 1187/18. /k. 339 i 342/

Postanowieniem z dnia 19 lipca 2018 r. Sąd podjął zawieszono postępowanie w sprawie. /k. 344/

W piśmie procesowym z dnia 17 sierpnia 2018 r. kurator powódki podtrzymał dotychczasowe stanowisko w sprawie i dodatkowo wskazał, że pozwany Skarb Państwa – Sąd Rejonowy w Słupcy ponosi solidarną odpowiedzialność z komornikiem sądowym M. R. na podstawie art. 769 k.p.c., który to przepis obowiązywał w dacie popełnienia czynu

zabronionego przez M. R. na szkodę powódki, a za który to czyn M. R. został prawomocnie skazany wyrokiem Sądu Rejonowego Poznań – Stare Miasto w P. z dnia 14 października 2009 r. Na wypadek kwestionowania jako podstawy prawnej żądania art. 769 k.p.c. powódka powołała się na art. 417 § 1 k.c., albowiem zgodnie z art. 1 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji komornik sądowy jest funkcjonariuszem publicznym. /k. 351-352/

W piśmie procesowym z dnia 9 listopada 2018 r. pozwany Skarb Państwa – Sąd Rejonowy w Słupcy podniósł, że z treści wyroku skazującego M. R. wynika, że popełniając przestępstwo nie wykonywał on czynności egzekucyjnych ani żadnych innych czynności jako komornik sądowy, co wyłącza odpowiedzialność Skarbu Państwa na podstawie art. 769 k.p.c. odwołującego się do czynności podejmowanych w toku postępowań egzekucyjnych. Wskazując na uchylenie art. 769 k.p.c. wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 stycznia 2004 r., pozwany odniósł się do ewentualnej podstawy roszczenia powódki (art. 417 k.c.) kwestionując spełnienie jej przesłanek z uwagi na to, że M. R. podejmował czynności w ramach wykonywania zawodu komornika, ale nie były one w związku z powierzonymi mu czynnościami egzekucyjnymi i jedynie wykorzystał do popełnienia przestępstwa fakt bycia komornikiem. W konsekwencji pozwany nie miał możliwości podejmowania żadnych czynności z zakresu nadzoru nad czynnościami komornika dokonywanymi przy użyciu insygniów sprawowanego urzędu. Ponadto pozwany zarzucił, że powódka nie wykazała wysokości szkody w zakresie utraconego zysku. Co do zastosowania art. 169 k.c. do sytuacji powódki, pozwany odniósł się krytycznie wskazując, że nie nastąpiła sprzedaż pojazdu w toku postępowania egzekucyjnego, skoro sprzedaż ta była jedynie upozorowana, a pojazd wprowadzony do obrotu nielegalnie na podstawie sfalszowanych dokumentów./k. 374-380/

Postanowieniem z dnia 27 listopada 2018 r. Sąd oznaczył statio fisci Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Słupcy na Skarb Państwa – Prezes Sądu Rejonowego w Słupcy. /k. 388/

Postanowieniem z dnia 7 grudnia 2018 r. Sąd oznaczył statio fisci Skarbu Państwa – Prokuratury Okręgowej w Poznaniu na Skarb Państwa – Prokurator Okręgowy w Poznaniu. /k. 391/

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

W dniu 2 lipca 1998 r. na terenie Niemiec doszło do kradzieży ciągnika siodłowego M. nr rej. (...) 720, stanowiącego własność M. G.. Pojazd był ubezpieczony w T. A.. Po kradzieży został sprowadzony na teren Polski.

W dniu 29 lipca 1998 r. O. O. złożył w Wydziale Komunikacji Urzędu Miasta P. wniosek o zarejestrowanie (...)403, numer identyfikacyjny nadwozia (...), wypisany na nazwisko J. S.. Do wniosku dołączył podrobione i poświadczające nieprawdę dokumenty w postaci: zaświadczenia o przeprowadzonym badaniu technicznym pojazdu z dnia 29 lipca 1998 r., protokół sprzedaży licytacyjnej ruchomości z dnia 8 stycznia 1998 r. w sprawie KM 308/94, z którego wynikało, że nabywcą licytacyjnym naczepy był G. B., zaświadczenie Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Słupcy M. R. z dnia 8 stycznia 1998 r., umowę sprzedaży z dnia 29 lipca 1998 r. numer 25/98, według której treści J. S. nabyła pojazd od G. B. oraz umowę komisju z dnia 29 lipca 1998 r. numer 25/98, na podstawie której G. B. miał oddać do sprzedaży przedmiotowy pojazd. Samochód został następnie na podstawie powyższych dokumentów zarejestrowany pod numerem (...).

W rzeczywistości w toku egzekucji w sprawie KM 308/94 nie były podejmowane żadne czynności dotyczące pojazdu M. (...)403, numer identyfikacyjny nadwozia (...), w szczególności zabezpieczenie i sprzedaży licytacyjna w dniu 8 stycznia 1998 r.

Dowód: wyrok Sądu Rejonowego Poznań – Stare Miasto w Poznaniu z dnia 14 października 2009 r. w sprawie III K 15/08 /k. 174-207/, wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 29 września 2010 r. w sprawie IV Ka 635/10 /k. 208-210/, dokumenty w aktach sprawy III K 15/08 Sądu Rejonowego Poznań – Stare Miasto w Poznaniu w postaci: umowy komisju z dnia 27 lipca 1998 r. numer 25/98 z dnia 29 lipca 1998 r., pismo Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Słupcy M. R. z dnia 8 stycznia 1998 r. kierowane do Urzędu Miejskiego w P., protokół sprzedaży licytacyjnej ruchomości z dnia 8 stycznia 1998 r., umowa sprzedaży z dnia 29 lipca 1998 r. numer 25/98, zaświadczenie o przeprowadzonym badaniu technicznym pojazdu z dnia 29 lipca 1998 r., uzasadnienie wyroku Sądu Rejonowego

Poznań – Stare Miasto w Poznaniu z dnia 14 października 2009 r. w sprawie III K 15/08 k. 28227, kopia akt KM 308/94 Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Słupcy M. R..

W dniu 24 lipca 1998 r. (według daty na umowie) powódka podpisała z osobą podająca się za J. S. umowę kupna - sprzedaży pojazdu marki M. o numerze podwozia (...), numerze silnika (...), rok produkcji 1998. W umowie strony ustaliły cenę na 220.000 zł. Przy zawarciu umowy sprzedająca przekazała przedstawicielowi powódki dokumenty w postaci:

- protokołu licytacyjnej sprzedaży w/w pojazdu prowadzonej przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Słupcy M. R. z dnia 8 stycznia 1998 r., z którego wynikało, że pojazd nabył G. B.,

- pismo Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Słupcy M. R. z dnia 8 stycznia 1998 r. kierowane do Urzędu Miejskiego w P., Wydział Komunikacji o nabyciu pojazdu w drodze licytacji, w sposób pierwotny i ze wskazaniem na ewentualną odpowiedzialność Skarbu Państwa na podstawie art. 769 k.p.c.,

- dowodu rejestracyjnego pojazdu ze wskazaniem jako właściciela J. S. i daty pierwszej rejestracji 29 lipca 1998 r. oraz numerem rejestracyjnym pojazdu (...).

Umowa została przez powódkę zgłoszona do Urzędu Skarbowego i w dniu 31 lipca 1998 r. został naliczony podatek od czynności cywilnoprawnej.

W dniu 3 sierpnia 1998 r. została wydana na wniosek powódki decyzja o czasowym zarejestrowaniu pojazdu marki M., o numer podwozia (...), numer silnika (...).

W dniu 6 sierpnia 1998 r. została wydana na wniosek powódki decyzja o zarejestrowaniu pojazdu marki M., o numer podwozia (...), numer silnika (...), po przeprowadzeniu badania technicznego pojazdu. Pojazd miał numer rejestracyjny (...).

Dowód: umowa z dnia 24 lipca 1998 r. /k. 4/, protokół sprzedaży ruchomości z dnia 8 stycznia 1998 r. /k. 7/, pismo Komornika Sądowego M. R. z dnia 8 stycznia 1998 r. /k. 8/, dowód rejestracyjny /k. 8/, decyzja Urzędu Skarbowego z dnia 31 lipca 1998 r. /k. 5/, decyzja z dnia 3 sierpnia 1998 r. /k. 9/, zaświadczenie o przeprowadzonym badaniu technicznym pojazdu z dnia 6 sierpnia 1998 r. /k. 11/, decyzja z dnia 6 sierpnia 1998 r. /k. 10/.

W toku prowadzanego przez Prokuraturę Okręgową w Poznaniu postępowania przygotowawczego V Ds. 61/99/177 postanowieniem z dnia 26 marca 2001 r. Prokurator Okręgowy w Poznaniu zażądał wydania pojazdu M., numer rejestracyjny (...) oraz dokumentów jego nabycia. W dniu 7 maja 2001 r. pojazd został odebrany powódce. Postanowieniem z dnia 9 maja 2001 r. zarządzono przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu mechanoskopii celem ustalenia czy numery identyfikacyjne nadwozia i silnika ciągnika siodłowego M. numer rejestracyjny (...) są oryginalne, a jeżeli nie, w jaki sposób zostały przerobione i jakie były oryginalne numery identyfikacyjne. W dniu 9 maja 2001 r. powódka wniosła zażalenie na postanowienie Prokuratury z dnia 26 marca 2001 r. powołując się na art. 169 k.c.

W toku postępowania, na podstawie opinii biegłego z dziedziny mechanoskopii z dnia 19 maja 2001 r. ustalono, że pojazd marki M. nabyty przez powódkę w dniu 27 lipca 1998 r. ma podrobioną tabliczkę znamionową, pierwotne numery podwozia zeszlifowane, naniesione numery (...) i wcześniej stanowił własność M. G..

Postanowieniem z dnia 24 maja 2001 r. Prokurator Apelacyjny w Poznaniu utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie z dnia 26 marca 2001 r. uznając, że z dotychczas przeprowadzonych w śledztwie czynności wynika, że pojazd zarejestrowany został na podstawie fikcyjnych dokumentów, a co za tym idzie uzyskany za pomocą czynu zabronionego. Umieszczenie na parkingu strzeżonym celem wykonania stosownych badań i zgromadzenia dokumentacji niezbędnej do rozstrzygnięcia o osobie uprawnionej do odbioru pojazdu, stanowiło w ocenie Prokuratora podstawę do wydania postanowienia co do żądania wydania rzeczy.

Pismem z dnia 30 maja 2001 r. pełnomocnik niemieckiego właściciela pojazdu zwrócił się do Prokuratury Okręgowej w Poznaniu o wydanie rzeczy przedkładając dokumenty potwierdzające prawo własności.

Postanowieniem z dnia 7 czerwca 2001 r. Prokurator Okręgowy w Poznaniu postanowił uznać za dowód rzeczowy przyjęte od Prezesa Zarządu powodowej spółki ciągnik siodłowy M. nr rej. (...) i dokumenty dotyczące tego pojazdu i ciągnik siodłowy o obecnym nr rej. (...) zwrócić, jako zbędny dla dalszego postępowania, wstępującemu w prawa właścicielki M. G. T. A..

Po rozpoznaniu zażalenia powódki, postanowieniem z dnia 20 lipca 2001 r. Prokurator Apelacyjny w P. utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r. uznając, że z dotychczasowych wyników śledztwa wynika, że pojazd został zarejestrowany na podstawie sfałszowanych dokumentów, sprzedaż pojazdu przez komornikami nie miała w ogóle miejsca, a co za tym idzie zabezpieczony pojazd nie znajduje się pod ochroną z art. 169 § 2 zd. 2 k.c.

W dniu 31 lipca 2001 r. zostało wydane polecenie zwrotu pojazdu właścicielowi – T. A..

Dowód: dokumenty w aktach sprawy III K 15/08 Sądu Rejonowego Poznań – Stare Miasto w P. w postaci: postanowienie PO w P. z dnia 26 marca 2001 r. k. 16131, postanowienie PO w P. z dnia 9 maja 2001 r. k. 15980, zażalenie z dnia 8 maja 2001 r. k. 15981, protokół zatrzymania rzeczy z dnia 7 maja 2011 r. k. 15987, notatka urzędowa k. 16132, protokół przekazania k. 16133, zażalenie z dnia 9 maja 2001 r. k. 15985-15986, opinia numer (...) z dnia 19 maja 2001 r. k. 15994-16002, postanowienie Prokuratora Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 24 maja 2001 r. k. 16003-16005, pismo z dnia 30 maja 2001 r. k. 16006 – 16023, postanowienie Prokuratora Okręgowego w Poznaniu z dnia 7 czerwca 2001 r. k. 16024-16026, zażalenie z dnia 28 czerwca 2001 r. k. 16092-16093, postanowienie Prokuratora Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 20 lipca 2001 r. k. 16095-16098, polecenie zwrotu pojazdu k. 16100, pokwitowanie odbioru ciągnika siodłowego z dnia 1 sierpnia 2001 r. k. 16122-16123.

Pismem z dnia 1 sierpnia 2001 r. powódka zwróciła się do właściciela pojazdu o wydanie go do dnia 10 sierpnia 2001 r. powołując się na bezprawne działania funkcjonariuszy Skarbu Państwa. Pełnomocnik właściciela odmówił wydania pojazdu pismem z dnia 20 sierpnia 2001 r.

Dowód: pismo z dnia 1 sierpnia 2001 r. /k. 12/, pismo z dnia 20 sierpnia 2002 r. /k. 13/.

Pismem z dnia 1 sierpnia 2001 r. powódka wezwała Prokuraturę Okręgową w Poznaniu do zapłaty odszkodowania w kwocie 220.000 zł oraz utraty wpływów za każdy dzień po 1000 DEM licząc od dnia zatrzymania pojazdu tj. od 7 maja 2001 r. na podstawie art. 417 k.c.

Prokurator Okręgowy w Poznaniu pismem z dnia 5 sierpnia 2001 r. odmówił zapłaty powołując się na prawomocne postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r. w przedmiocie dowodów rzeczowych.

Dowód: pismo powódki z dnia 1 sierpnia 2001 r., pismo PO w P. z dnia 5 sierpnia 2001 r. /k. 16101 -161052 w aktach sprawy III K 15/08 Sądu Rejonowego Poznań – Stare Miasto w Poznaniu/.

Wyrokiem z dnia 14 października 2009 r. w sprawie III K 15/08 Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w P. uznał M. R. za winnego tego, że w okresie od 24 lipca 1995 r. do 4 marca 1999 r. w S., w krótkich odstępach czasu z góry powziętym zamiarem, czyniąc sobie z popełnienia przestępstwa stałe źródło dochodu, jako komornik Sądu Rejonowego w Słupcy, poświadczając nieprawdę w protokołach sprzedaży ruchomości co do faktu dokonania takich czynności, potwierdzając dokonanie czynności zabezpieczenia i zbycia pojazdów, mimo, iż takich czynności nie dokonał, wyrażając zgodę na podrobienie przez O. O. dokumentów w swojej kancelarii i stwarzając możliwość potwierdzenia dokonania zbycia pojazdu, pomimo, że czynność taka nie była przeprowadzana, pomógł innym osobom w zbyciu stanowiących mienie znacznej wartości uzyskanych za pomocą czynów zabronionych pojazdów wskazanych w pkt XIX wyroku (m.in. skradzionego w dniu 2 lipca 1998 r. samochodu M. nr rej. (...) 720 o wartości 251.074 zł zarejestrowanego następnie w dniu 29 lipca 1998 r. pod numerem (...) na nazwisko J. S.) tj. przestępstwa z art. 291 § 1 k.k. w związku z art. 294 § 1 k.k. i art. 271 § 1 k.k. w związku z art. 11 § 2 k.k. w związku z art. 12 k.k. i art. 65 k.k. i za to przestępstwo wymierzył mu karę.

Wyrokiem z dnia 29 września 2010 r. w sprawie IV Ka 635/10 Sąd Okręgowy w Poznaniu w powyższym zakresie utrzymał w mocy wyrok Sądu Rejonowego Poznań – Stare Miasto w Poznaniu z dnia 14 października 2009 r. w sprawie III K 15/08.

Dowód: wyrok Sądu Rejonowego Poznań – Stare Miasto w Poznaniu z dnia 14 października 2009 r. w sprawie III K 15/08 /k. 174-207/, wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 29 września 2010 r. w sprawie IV Ka 635/10 /k. 208-210/

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy oraz w/w dokumentów w aktach sprawy III K 15/08 Sądu Rejonowego Poznań – Stare Miasto w Poznaniu.

Dokumenty nie były kwestionowane przez żadną ze stron, a Sąd z urzędu nie dopatrzył się podstaw do kwestionowania ich autentyczności ani prawdziwości.

W zakresie ustaleń co do tego, że M. R. – Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Słupcy w okresie od 24 lipca 1995 r. do 4 marca 1999 r. w S., w krótkich odstępach czasu z góry powziętym zamiarem, czyniąc sobie z popelnienia przestępstwa stałe źródło dochodu, jako komornik Sądu Rejonowego w Słupcy, poświadczając nieprawdę w protokołach sprzedaży ruchomości co do faktu dokonania takich czynności, potwierdzając dokonanie czynności zabezpieczenia i zbycia pojazdów, mimo, iż takich czynności nie dokonał, wyrażając zgodę na podrobienie przez O. O. dokumentów w swojej kancelarii i stwarzając możliwość potwierdzenia dokonania zbycia pojazdu, pomimo, że czynność taka nie była przeprowadzana, pomógł innym osobom w zbyciu stanowiących mienie znacznej wartości uzyskanych za pomocą czynów zabronionych pojazdów, w tym skradzionego w dniu 2 lipca 1998 r. samochodu M. nr rej. (...) 720 o wartości 251.074 zł zarejestrowanego następnie w dniu 29 lipca 1998 r. pod numerem (...) na nazwisko J. S., Sąd na podstawie art. 11 k.p.c. był związany ustaleniami prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego Poznań – Stare Miasto w Poznaniu z dnia 14 października 2009 r. w sprawie III K 15/08.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo okazało się nieuzasadnione.

Powódka jako podstawę odpowiedzialności Skarbu Państwa – Prezesa Sądu Rejonowego w Słupcy wskazywała art. 769 k.p.c., a Skarby Państwa – Prokuratora Okręgowego w Poznaniu art. 417 k.c.

Czyny, w związku z którymi powódka sformułowała roszczenia odszkodowawcze względem pozwanych jednostek Skarbu Państwa miały miejsce w 2001 r.

W dacie tych zdarzeń obowiązywał art. 769 k.p.c., który stanowił, że komornik obowiązany jest do naprawienia szkód, wyrządzonych umyślnie lub przez niedbalstwo, jeżeli poszkodowany nie mógł w toku postępowania zapobiec szkodzi za pomocą środków przewidzianych w kodeksie niniejszym - § 1; Skarb Państwa jest odpowiedzialny za szkodę solidarnie z komornikiem - § 2; roszczenie o naprawienie szkody przedawnia się z upływem lat dwóch od dnia, kiedy poszkodowany dowiedział się o czynności lub zaniedbaniu komornika, z których szkoda wynikła - § 3.

Istotnie statuował on solidarną odpowiedzialność Skarbu Państwa (właściwego sądu rejonowego sprawującego nadzór nad działalnością komornika sądowego) za szkody wyrządzone przez komornika, umyślnie lub przez niedbalstwo, w toku postępowania egzekucyjnego.

Przepis ten obowiązywał do dnia 24 stycznia 2004 r. kiedy to utracił moc na skutek wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 stycznia 2004 r. w sprawie SK 26/03. W wyroku tym Trybunał uznał, że art. 769 k.p.c. jest niezgodny z art. 77 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. W uzasadnieniu wyroku Trybunał oceniając skutki orzeczenia stwierdził, że „orzeczenie niekonstytucyjności przepisu art. 769 k.p.c. nie powoduje luki. Zaskarżony przepis tworzył specjalny reżim odpowiedzialności odszkodowawczej, będący wyjątkiem od zasad ogólnych. Ich

istnienie powoduje zatem, że wynikiem orzeczenia niekonstytucyjności zaskarżonego przepisu nie będzie pojawienie się luki prawnej.” – pkt 8.1 uzasadnienia.

Brak luki prawnej potwierdził też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 27 marca 2008 r. (III CSK 376/07, LEX nr 385587) uznając, że „Deliktowa odpowiedzialność Skarbu Państwa za szkody wyrządzone przez komornika, oparta na art. 417 KC w brzmieniu sprzed dnia 1 września 2004 r. i w rozumieniu zgodnym z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 grudnia 2001 r. (SK 18/00) oraz deliktowa odpowiedzialność komornika, oparta na art. 23 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji w rozumieniu zgodnym z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2004 r. (III CZP 54/04), mimo uchylenia art. 769 KPC uzasadniają przyjęcie - na podstawie art. 441 § 1 KC - solidarnej odpowiedzialności Skarbu Państwa i komornika za szkody wyrządzone w toku egzekucji przed dniem 1 września 2004 r.”.

Tym samym zarówno w odniesieniu do Skarbu Państwa – Prezesa Sądu Rejonowego w Słupcy jak i Skarbu Państwa - Prokuratora Okręgowego w Poznaniu należało rozważyć odpowiedzialność na podstawie art. 417 k.c. w brzmieniu obowiązującym w 2001 r., zgodnie z którym Skarb Państwa ponosił odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez funkcjonariusza państwowego przy wykonywaniu powierzonych mu czynności (§ 1), a funkcjonariuszami państwowymi w rozumieniu niniejszego tytułu byli pracownicy organów władzy, administracji lub gospodarki państwowej; za funkcjonariuszy państwowych uważało się również osoby działające na zlecenie tych organów, osoby powołane z wyboru, sędziów i prokuratorów oraz żołnierzy sił zbrojnych (§ 2).

W odniesieniu do pozwanego Skarbu Państwa – Prezesa Sądu Rejonowego za skuteczne Sąd uznał zarzuty tego pozwanego. Poza wszelkim sporem w sprawie jest, że M. R. w dacie popełnienia przestępstwa z art. 291 § 1 k.k. w związku z art. 294 § 1 k.k. i art. 271 § 1 k.k. na szkodę powódki, pełnił funkcję Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Słupcy. Trafnie jednak pozwany podniósł, że o ile dopuścił się czynów zabronionych „jako komornik Sądu Rejonowego w Słupcy” – jak zostało to ujęte w opisie czynu w wyroku skazującym -, o tyle nie były to czynności wykonywane przez niego jako komornika sądowego, ani nawet przy sposobności dokonywania czynności komornika. Było to jedynie stworzenie dokumentów (bądź danie sposobności ku ich stworzeniu) potwierdzających nieprawdę co do dokonania czynności egzekucyjnych w postaci sprzedaży licytacyjnej w sprawie KM 308/94 Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Słupcy M. R.. W rzeczywistości egzekucja, podczas której doszło do zabezpieczenia i sprzedaży licytacyjnej ciągnika siodłowego marki M., o numerze podwozia (...) nie była przez M. R. jako komornika nigdy prowadzona, gdyż taka nie była mu zlecona w ramach czynności komornika. Takie – wiążące w niniejszej sprawie cywilnej – ustalenia poczynił również Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w P. w sprawie III K 15/08 w opisie czynu wpisując, że zachowanie M. R. polegało na tym, że „jako komornik Sądu Rejonowego w Słupcy, poświadczając nieprawdę w protokołach sprzedaży ruchomości co do faktu dokonania takich czynności, potwierdzając dokonanie czynności zabezpieczenia i zbycia pojazdów, mimo, iż takich czynności nie dokonał, wyrażając zgodę na podrobienie przez O. O. dokumentów w swojej kancelarii i stwarzając możliwość potwierdzenia dokonania zbycia pojazdu, pomimo, że czynność taka nie była przeprowadzana, pomógł innym osobom w zbyciu stanowiących mienie znacznej wartości uzyskanych za pomocą czynów zabronionych pojazdów”.

Skoro zaś Skarb Państwa na podstawie art. 417 § 1 k.c. ponosił odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez funkcjonariusza państwowego przy wykonywaniu powierzonych mu czynności, a czynności, które skutkowały szkodą w majątku powódki, do takich nie należały, brak podstaw do przypisania odpowiedzialności pozwanemu Skarbowi Państwa – Prezesowi Sądu Rejonowego w Słupcy. Obrazowo można to porównać do sytuacji braku odpowiedzialności Skarbu Państwa za działania sędziego, który nie na gruncie konkretnej zawisłej przed danym sądem sprawy, wydaje nakaz zapłaty na rzecz jakiegoś podmiotu i nadaje mu klauzulę wykonalności i następnie na podstawie tak stworzonego tytułu wykonawczego prowadzona jest egzekucja na szkodę innego podmiotu.

W takiej sytuacji odpowiedzialność za szkodę ponosi sprawca osobiście, a nie Skarb Państwa, gdyż sprawca nie dokonał tej czynności w ramach powierzonych mu czynności.

W orzecznictwie został zaprezentowany pogląd, że art. 769 k.p.c. będzie miał zastosowanie do odpowiedzialności za działania komornika zaistniałych przed 24 stycznia 2004 r., albowiem w sytuacji gdy Trybunał Konstytucyjny nie określił utraty mocy obowiązującej danego przepisu orzeczenie takie ma tylko prospektywny skutek z uwagi na zasadę nieretroakcji prawa, wywiedzioną z art. 2 Konstytucji – wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 20 kwietnia 2005 r. (I ACa 1745/04, Legalis Numer 72185).

Jakkolwiek Sąd orzekający w niniejszej sprawie powyższego poglądu nie podziela, skoro sam Trybunał w uzasadnieniu swojego wyroku wskazał, że zastosowanie będą miały przepisy ogólne (kodeksu cywilnego), to wskazuje, że również art. 769 k.p.c. nie może stanowić podstawy odpowiedzialności pozwanego Skarbu Państwa – Prezesa Sądu Rejonowego w Słupcy w niniejszej sprawie. Również ten przepis przewidywał odpowiedzialność Skarbu Państwa za szkody wyrządzone w toku postępowania egzekucyjnego. Wynika to jednoznacznie z treści § 1 art. 769 k.p.c., który stanowił, że komornik obowiązany jest do naprawienia szkód, wyrządzonych umyślnie lub przez niedbalstwo, jeżeli poszkodowany nie mógł w toku postępowania zapobiec szkodzie za pomocą środków przewidzianych w kodeksie niniejszym. Skoro w niniejszej sprawie postępowanie egzekucyjne, w toku którego miałyby być faktycznie zajęty i następnie zbyty w toku licytacji komorniczej pojazd M., o numerze podwozia (...), nigdy nie miało miejsca, nie doszło do spowodowania szkody powódki w toku postępowania, jak tego wymagał art. 769 § 1 k.p.c.

Brak również podstaw do przypisania odpowiedzialności pozwanemu Skarbowi Państwa – Prokuratorowi Okręgowemu w Poznaniu. Powódka w tym zakresie powoływała się na niezgodne z prawem działanie Prokuratora Okręgowego w Poznaniu, który wydał postanowienie z dnia 26 marca 2001 r. o zażądaniu wydania pojazdu M., numer rejestracyjny (...) oraz dokumentów jego nabycia od powódki, a następnie w dniu 7 czerwca 2001 r. postanowienie o uznaniu za dowód rzeczowy ciągnika siodłowego M. nr rej. (...) i dokumentów dotyczących tego pojazdu i zwrocie pojazdu wstępującemu w prawa właścicielki M. G. T. A.. Zdaniem powódki Prokurator błędnie nie zastosował art. 169 § 2 k.c.

Art. 417 § 1 k.c. w aktualnym brzmieniu stanowi, że za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa. Obecne brzmienie przepisu jednoznacznie wskazuje na przesłankę niezgodności z prawem działania lub zaniechania przy wykonywaniu władzy publicznej.

Art. 417 § 1 k.c. w brzmieniu obowiązującym w dacie wydania w/w postanowień Prokuratora Okręgowego w Poznaniu, jak już to było wyżej wskazywane, stanowił, że Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez funkcjonariusza państwowego przy wykonywaniu powierzonych mu czynności (§ 1), a funkcjonariuszami państwowymi w rozumieniu niniejszego tytułu są pracownicy organów władzy, administracji lub gospodarki państwowej; za funkcjonariuszy państwowych uważa się również osoby działające na zlecenie tych organów, osoby powołane z wyboru, sędziów i prokuratorów oraz żołnierzy sił zbrojnych (§ 2). Po wejściu w życie Konstytucji RP odpowiedzialność Skarbu Państwa zakotwiczona była w art. 77 ust. 1 Konstytucji, zgodnie z którym każdy ma prawo do wynagrodzenia szkody, jaka została mu wyrządzona przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej. Mając to na względzie odpowiedzialność Skarbu Państwa za szkodę wyrządzoną przez prokuratora przy wykonywaniu powierzonych mu czynności należy rozpatrywać poprzez przesłankę niezgodności działania prokuratora z prawem. W dacie wydania w/w postanowień Prokuratora Okręgowego w Poznaniu nie obowiązywał art. 417¹ § 1 k.c., który obecnie wymaga przedłożenia w procesie odszkodowawczym orzeczenia stwierdzającego we właściwym postępowaniu niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, z którego szkoda wynikła. W konsekwencji Sąd w niniejszej sprawie zobligowany był do samodzielnej oceny czy orzeczenia Prokuratora były niezgodne z prawem.

Po pierwsze należy wskazać, że postanowienia z dnia 26 marca 2001 r. i 7 czerwca 2001 r. zostały wydane przez uprawnione organy i co do zasady znajdowały swoje podstawy prawne w obowiązującym wówczas kodeksie postępowania karnego. Pierwsze postanowienie znajdowało swoją podstawę prawną w treści art. 217 § 1 k.p.k., zgodnie z którym (w brzmieniu na 26 marca 2001 r.) rzeczy mogące stanowić dowód w sprawie lub podlegające zajęciu w celu zabezpieczenia kar majątkowych, środków karnych o charakterze majątkowym, albo roszczeń o naprawienie szkody

należy wydać na żądanie sądu lub prokuratora, a w wypadkach nie cierpiących zwłoki - także na żądanie Policji lub innego uprawnionego organu. Postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r. znajdowało swoją podstawę prawną w treści art. 230 § 2 k.p.k., zgodnie z którym (w brzmieniu na 7 czerwca 2001 r.), należy zwrócić osobie uprawnionej zatrzymane rzeczy niezwłocznie po stwierdzeniu ich zbędności dla postępowania karnego; jeżeli wyniknie spór co do własności rzeczy, a nie ma dostatecznych danych do niezwłocznego rozstrzygnięcia, odsyła się osoby zainteresowane na drogę procesu cywilnego.

Po drugie, w aktualnym na datę wydania powyższych postanowień stanie śledztwa Prokuratury Okręgowej w Poznaniu V Ds. 61/99/177, zasadne było żądanie wydania pojazdu M. zarejestrowanego na powódkę jako dowodu w sprawie, albowiem wcześniej zgromadzone w toku postępowania przygotowawczego dowody wskazywały, że pojazd ten pochodzi z przestępstwa. Zostało to następnie po przeprowadzeniu czynności procesowych na tym dowodzie (opinia biegłego z dziedziny mechanoskopii) potwierdzone. Zasadne było również postanowienie o wydaniu pojazdu osobie uprawnionej – wstępującemu w prawa właścicielki T. A. wobec ich zbędności dla postępowania karnego i istnienia dostatecznych danych do niezwłocznego rozstrzygnięcia sporu co do własności rzeczy. W postępowaniu przygotowawczym, czego sama powódka w swoich zażaleniach na postanowienia Prokuratora Okręgowego w Poznaniu nie kwestionowała, bezspornym było, że pojazd pierwotnie należał do M. G., w której prawa wstąpił następnie cesjonariusz T. A.. Wobec pierwotnego właściciela powódka powoływała się na ochronę wynikającą z art. 169 § 2 k.c., której to argumentacji Prokurator nie uznał, w ocenie Sądu mając ku temu słuszne podstawy wobec dowodów zgromadzonych w śledztwie już na tym etapie postępowania i ustaleń z nich wynikających.

Jak wskazuje się w piśmiennictwie stosownie do § 1 i 2 art. 230 k.p.k. przedmioty zwraca się osobie uprawnionej, a zatem niekoniecznie osobie, która dany przedmiot wydała, której przedmiot odebrano, albo u której go znaleziono. O tym, która osoba uprawniona jest do odbioru przedmiotu, decyduje prawo cywilne (zob. E. Skrętowicz, w: Grajewski, Skrętowicz, Komentarz, 1995, s. 137). Osobą uprawnioną jest przede wszystkim właściciel przedmiotu (zob. wyr. SN z 21.3.1986 r., Rw 186/86, OSNKW 1987, Nr 1–2, poz. 11). W orzecznictwie wyrażony został pogląd (uchwała SN(7) z 10.12.1991 r., I KZP 33/91, OSNKW 1992, Nr 3–4, poz. 18), że w wypadku dokonania kradzieży rzeczy ruchomej, a więc i samochodu za granicą, osobą uprawnioną, o której mowa w art. 230 § 2 k.p.k., jest bez względu na miejsce nabycia właściciel skradzionej rzeczy lub osoba uprawniona do władania taką rzeczą, o czym decydują przepisy prawa cywilnego, w tym art. 24 § 2 ustawy z 12.11.1965 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (Dz.U. Nr 46, poz. 290 ze zm.) – obecnie art. 41 ust. 2 ustawy z 4.2.2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 1792).

Słusznie zatem Prokurator Okręgowy w Poznaniu analizował w stosunku do powódki art. 169 k.c. W brzmieniu na datę postanowienia o zwrocie rzeczy właścicielowi art. 169 k.c. stanowił, że jeżeli osoba nie uprawniona do rozporządzania rzeczą ruchomą zbywa rzecz i wydaje ją nabywcy, nabywca uzyskuje własność z chwilą objęcia rzeczy w posiadanie, chyba że działa w złej wierze - § 1; jednakże gdy rzecz zgubiona, skradziona lub w inny sposób utracona przez właściciela zostaje zbyta przed upływem lat trzech od chwili jej zgubienia, skradzenia lub utraty, nabywca może uzyskać własność dopiero z upływem powyższego trzyletniego terminu. Ograniczenie to nie dotyczy pieniędzy i dokumentów na okaziciela ani rzeczy nabytych na urzędowej licytacji publicznej lub w toku postępowania egzekucyjnego - § 2.

W dacie wydania postanowienia o zwrocie rzeczy właścicielowi – 7 czerwca 2001 r. – nie było już wątpliwości co do tego, że pojazd został skradziony. Pojazd został zbyty na rzecz powódki – jak wynika z umowy sprzedaży – 24 lipca 1998 r. i od tej daty, zakładając, że powódka nie działała w złej wierze, należy liczyć trzyletni termin, o którym mowa w art. 169 § 2 zd. 1 k.c. W dacie wydania w/w postanowienia termin ten nie upłynął. Powódka powoływała się, że ograniczenie z art. 169 § 2 zd. 1 k.c. jej nie dotyczy, albowiem rzecz została nabyta w toku postępowania egzekucyjnego – art. 169 § 2 zd. 2 k.c. Tym samym powódka powoływała się na ochronę wynikającą z nabycia rzeczy w toku egzekucji. W ocenie Sądu Prokurator Okręgowy w Poznaniu prawidłowo, w sposób zgodny z prawem, w szczególności z art. 169 k.c. ocenił, mając na względzie dostępne mu już wówczas wyniki śledztwa, że powódka nie korzysta z ochrony, o której mowa w art. 169 § 2 zd. 2 k.c., albowiem rzecz nie została nabyta w toku rzeczywistych czynności egzekucyjnych, a jedynie zostały podrobione dokumenty mające takie nabycie sugerować. Skoro zaś rzecz nie została nabyta w toku postępowania egzekucyjnego, powódka nie wykazała, że jest osobą uprawnioną w rozumieniu art. 230 § 2 k.p.k. do

zwrotu na jej rzecz pojazdu, jako podmiotu, który skutecznie wstąpił w prawa pierwotnego właściciela na podstawie art. 879 k.p.c.

Jak wskazał Sąd Okręgowy we Wrocławiu w wyroku z dnia 4 września 2013 r. (II Ca 707/13, Legalis Numer 1533379) „Treść art. 230 § 2 KPK wskazuje, że przedmioty podlegające zwrotowi zwraca się osobie uprawnionej, nie zaś osobie, od której je odebrano. Za osobę uprawnioną nie może być zaś uznany nabywca rzeczy skradzionej, który nie nabył własności w trybie art. 169 KC. Jeśli powstanie spór, kto jest osobą uprawnioną, kwestia ta winna być rozstrzygnięta w procesie cywilnym.”.

Stąd zarzuty powódki, że decyzję co do tego kto jest osobą uprawnioną winien był podjąć w toku postępowania przygotowawczego sąd, a nie prokurator, nie są słuszne. Prokurator w razie sporu co do własności winien najwyżej – co do zasady - odesłać osoby zainteresowane na drogę procesu cywilnego. W okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy takiej potrzeby nie było, albowiem były dostateczne dane do niezwłocznego rozstrzygnięcia kto jest osobą uprawnioną do zwrotu dowodu rzeczowego.

Rozstrzygając na potrzeby niniejszej sprawy spór o własność pojazdu odebranego powódce na podstawie postanowienia Prokuratora Okręgowego w Poznaniu z dnia 26 marca 2001 r. Sąd również stoi na stanowisku, że art. 169 § 2 zd. 2 k.c. do powódki nie ma zastosowania. Rozstrzygnięcie to obecnie opiera się na nowych, w stosunku do stanu na 7 czerwca 2001 r. okolicznościach, mianowicie wiążących w niniejszej sprawie ustaleniach skazującego M. R. wyroku karnego prowadzących do wniosku, że nie było żadnego postępowania egzekucyjnego, a tym bardziej sprzedaży rzeczy w toku licytacji komorniczej, a dokumenty sugerujące takie postępowanie egzekucyjne zostały podrobione. Co za tym idzie brak podstaw do skorzystania przez powódkę z ochrony przewidzianej dla rzeczy nabytych w toku postępowania egzekucyjnego.

Wszystkie to okoliczności doprowadziły do ustalenia braku podstaw do przypisania odpowiedzialności cywilnej pozwanemu Skarbowi Państwa – Prokuratorowi Okręgowemu w Poznaniu na podstawie art. 417 k.c. wobec niespełnienia przesłanki niezgodności z prawem działania pozwanego.

Mając powyższe na względzie Sąd w pkt 1 wyroku powództwo oddalił w całości, a biorąc pod uwagę, że w odniesieniu do powódki zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek (brak organu uprawnionego do działania powódki, a w konsekwencji brak działania powódki, w tym działalności zarobkowej, reprezentacja powódki przez kuratora) Sąd w pkt 2 wyroku na podstawie art. 102 k.p.c. odstąpił od obciążania powódki kosztami procesu.

/-/ SSO Magdalena Ławrynowicz